

Psihologa vieta un pozīcija tiesā: attiecības ar procesa dalībniekiem

Inta Poudžiunas
klīniskā psiholoģe, psihoterapeite

Rīga 2011

Psihologs kā speciālists

LKPL 113.p.

Speciālists ir persona, kura pēc kriminālprocesu veicošās amatpersonas aicinājuma sniedz tai palīdzību, izmantojot savas speciālās zināšanas vai darba iemaņas noteiktā jomā.

Speciālistam ir pienākums:

vērst izmeklēšanas darbības veicēja uzmanību uz apstākļiem, kas ir nozīmīgi lietas atklāšanā un izprašanā; sniegt palīdzību, izmantojot savas zināšanas un iemaņas, bet neizdarot praktiskus pētījumus,;

vērst izmeklēšanas darbības veicēja uzmanību uz apstākļiem, kas ir nozīmīgi lietas atklāšanā un izprašanā.

Tiesas procesa dalībnieki

- Tiesnesis
  - Amatpersonai, kura pilnvarota veikt kriminālprocesu, ... ir pienākums ... novest to līdz krimināllikumā paredzētajam krimināltiesisko attiecību **taisnīgam** noregulējumam.

Procesa dalībnieki

- Prokurors
  - Valsts apsūdzības uzturētājs virza apsūdzības pierādījumu pārbaudi un piedalīties pārējo pierādījumu pārbaudē;
  - pieprasa pārtraukumu papildu pierādījumu iesniegšanai vai jaunas apsūdzības sastādīšanai;
  - piesaka lūgumus.

Procesa dalībnieki

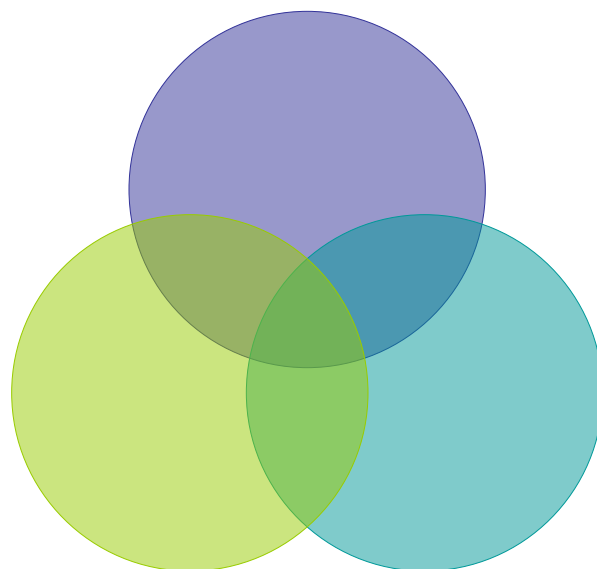
- Advokāts
- Aizstāvja pienākums ir izmantot savas profesionālās zināšanas un pieredzi, kā arī visus likumā norādītos aizstāvības līdzekļus un paņēmienus, lai noskaidrotu, kādi ir attaisnojoši un atbildību mīkstinoši apstākļi personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, un sniegtu tai nepieciešamo juridisko palīdzību.

Speciālista attiecības ar procesa dalībniekiem

- Viņi dominē, speciālista darbības robežas ir neskaidras, viņi pārņem
- Viņi sadarbojas
- Viņi cīnās
- Likums nosaka darbību

3 funkcionēšanas formas

ternārā

duālā

unārā

Speciālista unārā funkcionēšana

- Nav skaidra sevis apzināšanās, nav skaidras robežas starp sevi un apkārtējiem
- Vajadzību apmierināšana un robežu uzturēšana atkarīga no apkārtējiem
- Saplūšana un tuvība ar tiem, kas apmierina vajadzības vai trauksme, nespēja pastāvēt un iznīcības bailes no tiem, kas pārkāpj robežu

Speciālista unārā funkcionēšana

ar klientu

- sargājošs apvalks (saglabā "šeit-un-tagad" sajūtu, mazina retraumatizāciju)
- palīdz klientam apzināties sevi (t.sk., atmiņas) un saskarsmi ar ārpasauli (t.sk., liecības došana, atbildēšana uz jautājumiem)

Duālā funkcionēšana

spēle, atbalsts, cīņa, sadarbība

- atbalsts iespējams, ja atzīst otra spēku
- sadarbība iespējama, ja līdzīgi mērķi
- cīņu izraisa pretēji mērķi

Duālā forma ir personīgas attiecības

Ternārā funkcionēšana

Likums nosaka katras personas vietu,
pienākumus, tiesības, iespējas

Likums ierobežo un pasargā

Attiecības starp personām nosaka likums, tās ir
pastarpinātas, nevis tiešas

Speciālista ternārā funkcionēšana

Tiesas process pēc savas būtības ir ternāra funkcionēšanas forma, kurā tiesnesis pārstāv likumu, vienlaikus nosakot katra procesa dalībnieka vietu un pasargājot no citas personas destruktīvas darbības.

Psihologam svarīgi apzināties savu un citu procesa dalībnieku likuma noteikto lomu un no šīs pozīcijas veidot attiecības ar tiesnesi, prokuroru, advokātu un savu klientu.

Speciālista ternārā funkcionēšana

- apzināties savas kompetences – speciālās zināšanas psiholoģijā, prasmi izskaidrot psiholoģiskas sakarības, prasmi novērtēt psihoemocionālo stāvokli u.tml.
- nodalīt personīgo neveiksmju, vardarbības, ciešanu un iekšējo konfliktu pieredzi no profesionālās lomas
- apzināties savu vietu un laiku tiesas procesā
- izmantot likumu (nepieciešamības gadījumā lūgt tiesneša paskaidrojumu vai palīdzību)

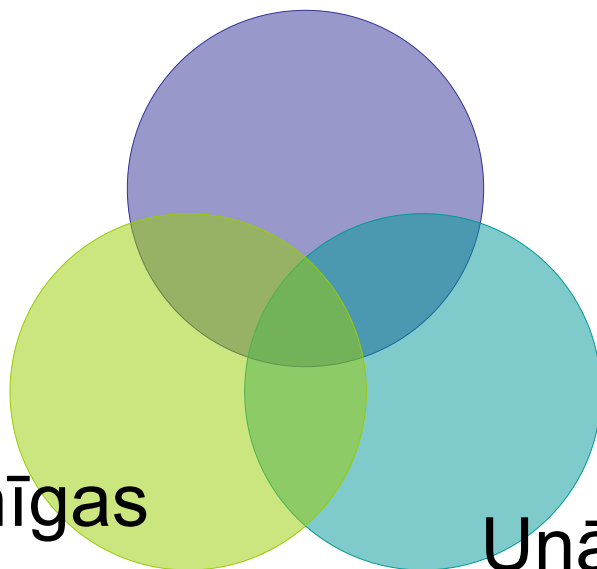

Speciālista ternārā funkcionēšana

- Sagatavoties tiesai – labi pārzināt psiholoģiskās sakarības (vecumposma un attīstības īpatnības), klienta psihoemocionālo stāvokli, tā izmaiņas saistībā ar izskatāmo lietu, apdomāt nespeciālistiem izprotamu paskaidrojumu sniegšanu
- Nepieciešamības gadījumā izmantot supervīziju pirms un / vai pēc tiesas

Katrs funkcionē visās trīs formās

Ternārā – darbība likuma ietvaros

Duālā – personīgas
attiecības

Unārā - saplūšana

Inta Poudžiunas

29126962

intapo@inbox.lv